ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 23ης Νοεμβρίου 2006 *

Στην υπόθεση C-315/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε ο Giudice di pace di Monselice (Ιταλία) με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2005, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 12 Αυγούστου 2005, στο πλαίσιο της δίκης

Lidl Italia Srl

κατά

Comune di Arcole (VR),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, R. Schintgen, P. Kūris, J. Makarczyk και Γ. Αρέστη, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Ιουνίου 2006,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Lidl Italia Srl, εκπροσωπούμενη από τους F. Capelli και M. Valcada, avvocati,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον G. Aiello, avvocato dello Stato,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την N. Díaz Abad,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την R. Loosli-Surrans και τον G. de Bergues,

— η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από τις H. G. Sevenster και M. de Mol,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους A. Aresu και J.-P. Keppenne,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων (ΕΕ L 109, σ. 29).

2 Η αίτηση αυτή έχει υποβληθεί στο πλαίσιο της εκδίκασης της προσφυγής που άσκησε η εταιρία Lidl Italia Srl (στο εξής: Lidl Italia) κατά της απόφασης με την οποία ο Direttore Generale del Comune di Arcole (Γενικός Διευθυντής του Δήμου Arcole) επέβαλε στην εταιρία αυτή διοικητικό πρόστιμο, επειδή εμπορευόταν οινοπνευματώδες ποτό, με την ονομασία «amaro alle erbe», κατά παράβαση της εθνικής νομοθεσίας που επιβάλλει την υποχρεωτική αναγραφή στην ετικέτα του κατ' όγκο αλκοολικού τίτλου ορισμένων οινοπνευματωδών ποτών.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Η έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/13 προβλέπει τα εξής:

«Κάθε ρύθμιση σχετική με την επισήμανση των τροφίμων πρέπει να βασίζεται, πριν απ' όλα, στην αρχή της πληροφορήσεως και της προστασίας των καταναλωτών.»

4 Η όγδοη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Μια λεπτομερής επισήμανση που αφορά την ακριβή φύση και τα χαρακτηριστικά των προϊόντων, η οποία επιτρέπει στον καταναλωτή να επιλέγει με πλήρη επίγνωση, είναι το καταλληλότερο μέσο, δεδομένου ότι δημιουργεί τα λιγότερα εμπόδια στην ελευθερία των συναλλαγών.»

5 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13 ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία αφορά την επισήμανση των τροφίμων που προορίζονται να παραδοθούν ως έχουν στον τελικό καταναλωτή, καθώς επίσης και ορισμένα ζητήματα σχετικά με την παρουσίαση και τη διαφήμισή τους.»

6 Το άρθρο 1, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας περιλαμβάνει τον ακόλουθο ορισμό:

«[...]

β) "προσυσκευασμένο τρόφιμο": η μονάδα πωλήσεως που προορίζεται να παρουσιασθεί ως έχει στον τελικό καταναλωτή και στις μονάδες ομαδικής εστίασης και που αποτελείται από ένα τρόφιμο και τη συσκευασία, μέσα στην οποία έχει [τοποθετηθεί] πριν από την προσφορά του προς πώληση, εφόσον η συσκευασία αυτή το καλύπτει ολικά ή μερικά, αλλά κατά τρόπο που να μην είναι δυνατόν να τροποποιηθεί το περιεχόμενο, χωρίς να ανοιχτεί ή να τροποποιηθεί η συσκευασία.»

7 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13 ορίζει τα εξής:

«Η επισήμανση και οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιείται δεν πρέπει:

α) να είναι φύσεως τέτοιας, ώστε να οδηγούν σε πλάνη τον αγοραστή, ιδίως:

i) ως προς τα χαρακτηριστικά του τροφίμου και ιδίως τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση, την ποσότητα, τη διατηρησιμότητα, την καταγωγή ή προέλευση, τον τρόπο παρασκευής ή λήψεως·

[...]»

8 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας αυτής οδηγίας απαριθμεί όλες τις ενδείξεις που πρέπει να περιλαμβάνει υποχρεωτικά η επισήμανση των τροφίμων.

9 Το σημείο 7 της παραπάνω διάταξης επιβάλλει την αναγραφή «του ονόματος ή της εμπορικής επωνυμίας και της διεύθυνσης του κατασκευαστή ή του συσκευαστή ή ενός πωλητή εγκατεστημένου στο εσωτερικό της Κοινότητας».

10 Κατά το σημείο 10 της ίδιας αυτής διάταξης, επιβάλλεται, «για τα ποτά με περιεκτικότητα σε οινόπνευμα μεγαλύτερη από 1,2 % κατ' όγκο, η αναγραφή του κτηθέντος κατ' όγκο αλκοολικού τίτλου».

11 Το άρθρο 12 της οδηγίας 2000/13 προβλέπει τα εξής:

«Οι κανόνες σύμφωνα με τους οποίους αναφέρεται ο κατ' όγκο αλκοολικός τίτλος, σε ό,τι αφορά τα προϊόντα που υπάγονται στις κλάσεις 22.04 και 22.05 του κοινού δασμολογίου, καθορίζονται από τις ειδικές κοινοτικές διατάξεις που ισχύουν στην περίπτωσή τους.

Για τα λοιπά ποτά με περιεκτικότητα σε αλκοόλη μεγαλύτερη από 1,2 % κατ' όγκο, οι κανόνες αυτοί καθορίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 20, παράγραφος 2.»

12 Οι κανόνες στους οποίους αναφέρεται το δεύτερο εδάφιο του εν λόγω άρθρου 12 διέπονται από την οδηγία 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 15ης Απριλίου 1987, σχετικά με την αναγραφή του ογκομετρικού αλκοολικού τίτλου κατά την επισήμανση των αλκοολούχων ποτών που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή (ΕΕ L 113, σ. 57).

13 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 87/250 ορίζει τα εξής:

«Οι θετικές ή αρνητικές ανοχές που επιτρέπονται για την αναγραφή του αλκοολικού τίτλου, εκφραζόμενες σε απόλυτες τιμές, είναι οι εξής:

α) ποτά που δεν κατονομάζονται παρακάτω:

0,3 % vol.:

[...]»

14 Το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2000/13 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να απαγορεύεται στην επικράτειά τους η εμπορία τροφίμων για τα οποία οι ενδείξεις που προβλέπονται στο άρθρο 3 και στο άρθρο 4, παράγραφος 2, δεν αναγράφονται σε γλώσσα εύκολα κατανοητή από τον καταναλωτή, εκτός εάν η αποτελεσματική ενημέρωση του καταναλωτή εξασφαλίζεται με άλλα μέτρα, που καθορίζονται με τη διαδικασία του άρθρου 20, παράγραφος 2, για μία ή περισσότερες ενδείξεις της επισήμανσης.

2. Το κράτος μέλος όπου το προϊόν διατίθεται στο εμπόριο μπορεί, τηρώντας τους κανόνες της Συνθήκης, να επιβάλλει, στην επικράτειά του, να αναγράφονται αυτές οι ενδείξεις της επισήμανσης σε μία ή περισσότερες γλώσσες που επιλέγει μεταξύ των επισήμων γλωσσών της Κοινότητας.»

15 Η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΚ) 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων (ΕΕ L 31, σ. 1), προβλέπει τα εξής:

«Για να εξασφαλίζεται η ασφάλεια των τροφίμων, είναι ανάγκη να εξετάζονται όλες οι πτυχές της αλυσίδας παραγωγής τροφίμων ως μία συνέχεια, από την πρωτογενή παραγωγή και την παραγωγή ζωοτροφής μέχρι και την πώληση ή τη διάθεση του τροφίμου στον καταναλωτή, διότι κάθε στοιχείο έχει δυνητικό αντίκτυπο στην ασφάλεια των τροφίμων.»

16 Η τριακοστή αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού έχει ως εξής:

«Μια επιχείρηση τροφίμων βρίσκεται στην καλύτερη θέση για την ανάπτυξη ενός ασφαλούς συστήματος προμήθειας τροφίμων και για να εγγυάται ότι τα τρόφιμα που προμηθεύει είναι ασφαλή· η επιχείρηση τροφίμων πρέπει συνεπώς να έχει την πρωταρχική νομική ευθύνη για τη διασφάλιση της ασφάλειας των τροφίμων· παρόλο που η αρχή αυτή υπάρχει σε ορισμένα κράτη μέλη και τομείς της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, σε άλλους τομείς αυτό είτε δεν προβλέπεται ρητώς είτε η ευθύνη αναλαμβάνεται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, μέσω των ελεγκτικών δραστηριοτήτων που διεξάγουν. Τέτοιες διαφορές ενδέχεται να δημιουργήσουν φραγμούς στο εμπόριο και να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων τροφίμων στα διάφορα κράτη μέλη.»

17 Στο άρθρο 3, σημείο 3, του κανονισμού 178/2002 περιλαμβάνεται ο ακόλουθος ορισμός:

«“υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων”: τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που έχουν την ευθύνη να εξασφαλίσουν ότι πληρούνται οι απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα μέσα στην επιχείρηση τροφίμων που έχουν υπό τον έλεγχό τους».

18 Το άρθρο 17 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Υποχρεώσεις», ορίζει τα εξής:

«1. Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων και ζωοτροφών εξασφαλίζουν ότι τα τρόφιμα ή οι ζωοτροφές, σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής μέσα στην επιχείρηση που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους, ικανοποιούν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα οι οποίες αφορούν τις δραστηριότητές τους και επαληθεύουν την ικανοποίηση αυτών των απαιτήσεων.

2. Τα κράτη μέλη εκτελούν τη νομοθεσία για τα τρόφιμα, παρακολουθούν και επαληθεύουν εάν τηρούνται οι σχετικές απαιτήσεις της νομοθεσίας αυτής από τους υπευθύνους των επιχειρήσεων τροφίμων και ζωοτροφών σε όλα τα στάδια παραγωγής, μεταποίησης και διανομής.

Για τον σκοπό αυτό διατηρούν σύστημα επίσημων ελέγχων και άλλων δραστηριοτήτων όπως αρμόζει στις περιστάσεις, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η δημόσια επικοινωνία σε θέματα που αφορούν την ασφάλεια και τον κίνδυνο των τροφίμων και των ζωοτροφών, η εποπτεία της ασφάλειας των τροφίμων και των ζωοτροφών και άλλες δραστηριότητες παρακολούθησης που καλύπτουν όλα τα στάδια παραγωγής, μεταποίησης και διανομής.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν επίσης το σύστημα των κυρώσεων που επιβάλλονται στις παραβιάσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές. Οι εν λόγω κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές.»

19 Το άρθρο 1 της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1985, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων (ΕΕ L 210, σ. 29), ορίζει τα εξής:

«Ο παραγωγός ευθύνεται για κάθε ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα του προϊόντος του.»

20 Το άρθρο 3 της ίδιας αυτής οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Ως "παραγωγός" θεωρείται ο κατασκευαστής ενός τελικού προϊόντος, ο παραγωγός κάθε πρώτης ύλης ή ο κατασκευαστής ενός συστατικού καθώς και κάθε πρόσωπο του εμφανίζεται ως παραγωγός του προϊόντος, επιθέτοντας σε αυτό την επωνυμία, το σήμα ή κάθε άλλο διακριτικό του σημείο.

2. Με την επιφύλαξη της ευθύνης του παραγωγού, οποιοσδήποτε εισάγει στην Κοινότητα ένα προϊόν για πώληση, μίσθωση, leasing ή οποιαδήποτε άλλη μορφή διανομής στα πλαίσια της εμπορικής του δραστηριότητας θεωρείται ως παραγωγός του κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας και υπέχει ευθύνη παραγωγού.

3. Εάν είναι αδύνατο να προσδιοριστεί η ταυτότητα του παραγωγού, κάθε προμηθευτής του προϊόντος θα θεωρείται ως παραγωγός του, εκτός αν ενημερώσει τον ζημιωθέντα, εντός εύλογης προθεσμίας, σχετικά με την ταυτότητα του παραγωγού ή εκείνου που του προμήθευσε το προϊόν. Το ίδιο ισχύει, όταν πρόκειται για εισαγόμενο προϊόν, εάν η ταυτότητα του εισαγωγέα, όπως την αναφέρει η παράγραφος 2, δεν αναγράφεται στο προϊόν, ακόμα και εάν αναφέρεται η επωνυμία του παραγωγού.»

Η εθνική νομοθεσία

21 Το νομοθετικό διάταγμα 109, της 27ης Ιανουαρίου 1992, για τη μεταφορά στην ιταλική έννομη τάξη των οδηγιών 89/395/ΕΟΚ και 89/396/ΕΟΚ, που αφορούν την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων [τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* (Εφημερίδας της Κυβέρνησης της Ιταλίας) αριθ. 39, της 17ης Φεβρουαρίου 1992], τροποποιήθηκε με το νομοθετικό διάταγμα 181, της 23ης

Ιουνίου 2003, για τη μεταφορά στην ιταλική έννομη τάξη της οδηγίας 2000/13/ΕΚ σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων (*GURI* αριθ. 167, της 21ης Ιουλίου 2003, στο εξής: Ν.Δ. 109/92).

22 Το άρθρο 12, παράγραφος 3, του Ν.Δ. 109/92 ορίζει τα εξής:

«Οι θετικές ή αρνητικές ανοχές που επιτρέπονται για την αναγραφή του αλκοολικού τίτλου, εκφραζόμενες σε απόλυτες τιμές, είναι οι εξής:

[...]

d) 0,3 % vol. για τα ποτά, εκτός από όσα περιλαμβάνονται στα στοιχεία a, b και c.»

23 Το άρθρο 18, παράγραφος 3, του εν λόγω Ν.Δ. προβλέπει τα εξής:

«Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων [του άρθρου 12] επιβάλλεται διοικητικό πρόστιμο από 600 μέχρι 3 500 ευρώ.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

24 Η εταιρία Jürgen Weber GmbH παράγει στη Γερμανία ένα οινοπνευματώδες ποτό που ονομάζεται «amaro alle erbe» στην ετικέτα του οποίου αναγράφεται κατ' όγκο αλκοολικός τίτλος 35 %.

25 Στις 13 Μαρτίου 2003 οι αρμόδιες περιφερειακές υγειονομικές αρχές έλαβαν πέντε δείγματα του ποτού αυτού σε ένα σημείο πωλήσεων του δικτύου της Lidl Italia στο Monselice.

26 Από την εργαστηριακή ανάλυση των δειγμάτων αυτών στις 17 Μαρτίου 2003 προέκυψε ότι ο πραγματικός αλκοολικός τίτλος κατ' όγκο ανερχόταν σε 33,91 %, δηλαδή ήταν χαμηλότερος από τον αναγραφόμενο στην ετικέτα του οικείου προϊόντος.

27 Στη συνέχεια η Lidl Italia ζήτησε τη διεξαγωγή νέας ανάλυσης. Προς τούτο ελήφθησαν νέα δείγματα του επίμαχου προϊόντος και από την εργαστηριακή ανάλυση των δειγμάτων αυτών στις 20 Νοεμβρίου 2003 προέκυψε πραγματικός αλκοολικός τίτλος κατ' όγκο που ήταν μεν υψηλότερος, και συγκεκριμένα 34,54 %, αλλά εξακολουθούσε να υπολείπεται του αναγραφόμενου στην ετικέτα του εν λόγω προϊόντος.

28 Στις 3 Ιουλίου 2003 οι αρμόδιες περιφερειακές υγειονομικές αρχές συνέταξαν σε βάρος της Lidl Italia έκθεση για παράβαση του άρθρου 12, σημείο 3, στοιχείο d, του Ν.Δ. 109/92, με το αιτιολογικό ότι ο πραγματικός αλκοολικός τίτλος κατ' όγκο του εν λόγω ποτού ήταν χαμηλότερος του αναγραφόμενου στην ετικέτα του, ακόμη και αν ληφθεί υπόψη το όριο ανοχής του 0,3 %.

29 Κατόπιν της διεξαγωγής διοικητικής διαδικασίας, ο Comune di Arcole διαπίστωσε, με απόφαση του γενικού διευθυντή του της 23ης Δεκεμβρίου 2004, την ύπαρξη παράβασης και επέβαλε στη Lidl Italia, δυνάμει του άρθρου 18, παράγραφος 3, του Ν.Δ. 109/92, διοικητικό πρόστιμο ύψους 3 115 ευρώ.

30 Κατά της διοικητικής αυτής απόφασης η Lidl Italia άσκησε προσφυγή ενώπιον του Giudice di pace di Monselice.

31 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η Lidl Italia προέβαλε ενώπιόν του τον ισχυρισμό ότι οι κοινοτικές διατάξεις για την επισήμανση των προσυσκευασμένων τροφίμων και ειδών διατροφής δεν αφορούν τον επιχειρηματία που εμπορεύεται απλώς το σχετικό τρόφιμο, αλλά μόνο τον παραγωγό του.

32 Ο επιχειρηματίας που διανέμει το προϊόν δεν μπορεί να γνωρίζει, κατά τους ισχυρισμούς της Lidl Italia, αν τα στοιχεία της ετικέτας που έχει επιθέσει ο παραγωγός επί του προϊόντος ανταποκρίνονται στην αλήθεια και, εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να παρέμβει ούτε στην παραγωγή του προϊόντος ούτε στο περιεχόμενο της ετικέτας με την οποία το προϊόν αυτό διατίθεται προς πώληση στον τελικό καταναλωτή.

33 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι η Lidl Italia ισχυρίστηκε επιπλέον ότι η αρχή της ευθύνης του παραγωγού απορρέει επίσης, στο σύστημα του κοινοτικού δικαίου, από την οδηγία 85/374.

34 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο Giudice di pace di Monselice έκρινε ότι η ερμηνεία της κοινοτικής νομοθεσίας είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς που του έχει υποβληθεί, οπότε αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει η οδηγία 2000/13/ΕΚ [...] να ερμηνευθεί με την έννοια ότι, όσον αφορά τα προσυσκευασμένα τρόφιμα τα οποία ορίζονται στο άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας, οι κανονιστικές υποχρεώσεις που επιβάλλει, ιδίως δε οι υποχρεώσεις κατά τα άρθρα 2, 3 και 12, επιβάλλονται αποκλειστικά και μόνο στον παραγωγό του προσυσκευασμένου τροφίμου;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, πρέπει τα άρθρα 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13/ΕΚ να ερμηνευθούν με την έννοια ότι δεν επιτρέπουν να θεωρείται ότι ο επιχειρηματίας που είναι εγκατεστημένος εντός κράτους μέλους και απλώς διανέμει ένα προσυσκευασμένο τρόφιμο (σύμφωνα με τον ορισμό του προσυσκευασμένου τροφίμου στο άρθρο 1 της οδηγίας 2000/13/ΕΚ) που έχει παραχθεί από επιχειρηματία εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος έχει την ευθύνη για την παράβαση που έχει διαπιστώσει μια δημόσια αρχή και που συνίσταται στην ανακρίβεια της αριθμητικής τιμής (εν προκειμένω του κατ' όγκο αλκοολικού τίτλου) που έχει αναγραφεί από τον παραγωγό στην ετικέτα του προσυσκευασμένου τροφίμου, με συνέπεια να επιβάλλεται στον πρώτο αναφερθέντα επιχειρηματία η ανάλογη κύρωση ακόμη και στην περίπτωση που ο επιχειρηματίας αυτός (δηλαδή αυτός που απλώς και μόνο διανέμει το προϊόν) εμπορεύεται απλώς το τρόφιμο όπως του παραδίδεται από τον παραγωγό του;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

35 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία, με τα δύο ερωτήματά του, τα οποία ενδείκνυται να συνεξεταστούν, αν τα άρθρα 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13 έχουν την έννοια ότι αντιβαίνει στα άρθρα αυτά η ρύθμιση κράτους μέλους η οποία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, προβλέπει ότι ο εγκατεστημένος σε αυτό το κράτος μέλος επιχειρηματίας που διανέμει ένα προσυσκευασμένο, κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας, οινοπνευματώδες ποτό που έχει παραχθεί από επιχειρηματία εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος μπορεί να έχει ευθύνη για την παράβαση της εν λόγω ρύθμισης, την οποία έχει διαπιστώσει μια δημόσια αρχή και που συνίσταται στο γεγονός ότι ο παραγωγός έχει αναγράψει στην ετικέτα του εν λόγω προϊόντος ανακριβή αλκοολικό τίτλο κατ' όγκο, με συνέπεια να επιβάλλεται στον πρώτο αναφερθέντα επιχειρηματία διοικητικό πρόστιμο, μολονότι ο εν λόγω επιχειρηματίας, ο οποίος απλώς και μόνο διανέμει το προϊόν, περιορίζεται στο να εμπορεύεται το προϊόν αυτό όπως του παραδίδεται από τον παραγωγό του.

36 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13, απαγορεύεται, μεταξύ άλλων, η επισήμανση και οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιείται να οδηγούν σε πλάνη τον αγοραστή ως προς τα χαρακτηριστικά των τροφίμων.

37 Η γενική αυτή απαγόρευση συγκεκριμενοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, που περιλαμβάνει πλήρη κατάλογο των ενδείξεων που πρέπει να περιλαμβάνει υποχρεωτικά η επισήμανση των τροφίμων που προορίζονται να παραδίδονται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή.

38 Όσον αφορά τα ποτά με αλκοολικό τίτλο κατ' όγκο μεγαλύτερο από 1,2 %, όπως είναι το επίμαχο στην κύρια δίκη ποτό, που αποκαλείται «amaro alle erbe», το σημείο 10 της εν λόγω διάταξης επιβάλλει την αναγραφή του κτηθέντος κατ' όγκο αλκοολικού τίτλου στην ετικέτα τους.

39 Οι κανόνες σύμφωνα με τους οποίους αναγράφεται ο κατ' όγκο αλκοολικός τίτλος και στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 12, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2000/13 διέπονται από την οδηγία 87/250, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οποίας προβλέπει όριο ανοχής προς τα πάνω ή προς τα κάτω ίσο με 0,3 %.

40 Μολονότι επομένως από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13 συνάγεται ότι στην επισήμανση ορισμένων οινοπνευματωδών ποτών, όπως είναι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης ποτό, πρέπει να αναγράφεται ο πραγματικός κατ' όγκο αλκοολικός τίτλος τους, με την επιφύλαξη ορισμένου ορίου ανοχής, διαπιστώνεται ότι η οδηγία αυτή, αντίθετα από άλλες κοινοτικές πράξεις που επιβάλλουν υποχρεώσεις ως προς την επισήμανση (β. π.χ. την οδηγία που αφορούσε η υπόθεση στην οποία εκδόθηκε η απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2005, C-40/04, Yonemoto, Συλλογή 2005, σ. I-7755), ούτε προσδιορίζει τον επιχειρηματία που υποχρεούται να εκπληρώσει την υποχρέωση αυτή ως προς την επισήμανση ούτε περιλαμβάνει κανένα κανόνα για τον προσδιορισμό του επιχειρηματία που θα πρέπει να θεωρείται ότι έχει ευθύνη για την παράβαση της εν λόγω υποχρέωσης.

41 Κατά συνέπεια, ούτε από το γράμμα των άρθρων 2, 3 και 12 ούτε από το γράμμα καμιάς άλλης διάταξης της οδηγίας 2000/13 προκύπτει ότι η εν λόγω οδηγία επιβάλλει την επίμαχη υποχρέωση ως προς την επισήμανση μόνο στον παραγωγό των οινοπνευματωδών αυτών ποτών, όπως υποστηρίζει η Lidl Italia, ή ότι η οδηγία αυτή αποκλείει τη δυνατότητα να θεωρείται ότι ευθύνη για την παράβαση της υποχρέωσης αυτής έχει ο διανομέας του προϊόντος.

42 Κατά πάγια πάντως νομολογία, για την ερμηνεία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο το γράμμα τους, αλλά και η εν γένει οικονομία τους, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελούν μέρος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-83/96, Dega, Συλλογή 1997, σ. I-5001, σκέψη 15, και της 13ης Νοεμβρίου 2003, C-294/01, Granarolo, Συλλογή 2003, σ. I-13429, σκέψη 34).

43 Από την εξέταση της εν γένει οικονομίας των άρθρων 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13, του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται τα άρθρα αυτά και των σκοπών που επιδιώκονται με την οδηγία αυτή προκύπτουν αρκετές συγκλίνουσες ενδείξεις για το ότι η οδηγία αυτή δεν απαγορεύει την ύπαρξη εθνικής ρύθμισης που, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, προβλέπει ότι ο επιχειρηματίας που διανέμει το προϊόν μπορεί να θεωρείται ότι έχει ευθύνη για την παράβαση της υποχρέωσης που επιβάλλουν ως προς την επισήμανση οι εν λόγω διατάξεις.

44 Συγκεκριμένα, όσον αφορά, πρώτον, την εν γένει οικονομία των εν λόγω διατάξεων της οδηγίας 2000/13 και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται, επιβάλλεται να τονιστεί ότι υπάρχουν άλλες διατάξεις της οδηγίας αυτής που αναφέρονται στους εν λόγω διανομείς σε σχέση με την εκπλήρωση ορισμένων υποχρεώσεων ως προς την επισήμανση.

45 Αυτή είναι ειδικότερα η περίπτωση του άρθρου 3, παράγραφος 1, σημείο 7, της εν λόγω οδηγίας, το οποίο συμπεριλαμβάνει στις υποχρεωτικές ενδείξεις της επισήμανσης «το όνομα ή την εμπορική επωνυμία και τη διεύθυνση του κατασκευαστή ή του συσκευαστή ή ενός πωλητή εγκατεστημένου στο εσωτερικό της Κοινότητας».

46 Όσον αφορά την ταυτόσημη με το παραπάνω σημείο 7 διάταξη του άρθρου 3, παράγραφος 1, σημείο 6, της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33), την οποία κατάργησε και αντικατέστησε η οδηγία 2000/13, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η διάταξη αυτή έχει ως κύριο στόχο να παρέχεται στον τελικό καταναλωτή η δυνατότητα να εντοπίζει εύκολα τους υπεύθυνους του προϊόντος, στους οποίους περιλαμβάνονται, πέρα από τους παραγωγούς και τους συσκευαστές, και οι πωλητές, ώστε ο καταναλωτής αυτός να μπορεί να τους εκθέσει ενδεχομένως τις θετικές ή αρνητικές παρατηρήσεις του σχετικά με το προϊόν που αγόρασε (βλ. συναφώς την προπαρατεθείσα απόφαση Dega, σκέψεις 17 και 18).

47 Όσον αφορά, δεύτερον, τους σκοπούς της οδηγίας 2000/13, τόσο από την έκτη αιτιολογική σκέψη όσο και από το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι η οδηγία θεσπίστηκε προκειμένου να ενημερώνεται και να προστατεύεται ο τελικός καταναλωτής των τροφίμων, κυρίως ως προς τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση, την ποσότητα, τη διατηρησιμότητα, την καταγωγή ή την προέλευση και τον τρόπο παρασκευής ή παραγωγής των προϊόντων αυτών (βλ., όσον αφορά την οδηγία 79/112, την προπαρατεθείσα απόφαση Dega, σκέψη 16).

48 Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, αν ένα ζήτημα δεν ρυθμίζεται από την οδηγία, λόγω του ότι η εν λόγω οδηγία δεν συνεπάγεται πλήρη εναρμόνιση, τα κράτη μέλη παραμένουν καταρχήν αρμόδια να θεσπίζουν τους σχετικούς με το εν λόγω ζήτημα κανόνες, εφόσον πάντως οι κανόνες αυτοί δεν είναι ικανοί να διακυβεύσουν σοβαρά το επιδιωκόμενο από την οικεία οδηγία αποτέλεσμα (προπαρατεθείσα απόφαση Granarolo, σκέψη 45).

49 Η εθνική ρύθμιση όμως που προβλέπει, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, ότι, σε περίπτωση παράβασης μιας από τις υποχρεώσεις που επιβάλλει ως προς την επισήμανση η οδηγία 2000/13, ευθύνη έχουν όχι μόνο οι παραγωγοί, αλλά και οι διανομείς του προϊόντος, δεν είναι ικανή να διακυβεύσει το αποτέλεσμα που επιδιώκεται από την οδηγία αυτή.

50 Αντίθετα, η ρύθμιση αυτή είναι προδήλως ικανή να συμβάλει στην επίτευξη του σκοπού ενημέρωσης και προστασίας του τελικού καταναλωτή που επιδιώκει η οδηγία 2000/13, καθόσον δίδει ευρύ ορισμό της κατηγορίας των επιχειρηματιών που μπορούν να θεωρούνται υπεύθυνοι για τις παραβάσεις των υποχρεώσεων που επιβάλλει η εν λόγω οδηγία ως προς την επισήμανση.

51 Η ορθότητα του παραπάνω συμπεράσματος δεν αναιρείται από το επιχείρημα που πρόβαλε η Lidl Italia τόσο ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου όσο και ενώπιον του Δικαστηρίου, δηλαδή ότι το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει την αρχή της αποκλειστικής ευθύνης του παραγωγού ως προς την ακρίβεια των ενδείξεων που αναγράφονται στην ετικέτα των προϊόντων που προορίζονται να παραδίδονται στον τελικό καταναλωτή ως έχουν, αρχή που, κατά τη Lidl Italia, προκύπτει επίσης από την οδηγία 85/374.

52 Συναφώς επιβάλλεται καταρχάς η διαπίστωση ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν καθιερώνει καμία τέτοια γενική αρχή.

53 Αντίθετα, έστω και αν ο κανονισμός 178/2002 δεν εφαρμόζεται ratione temporis στα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της κύριας δίκης, από το άρθρο 17, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται: «Υποχρεώσεις», προκύπτει ότι οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων εξασφαλίζουν ότι τα

τρόφιμα, σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής μέσα στην επιχείρηση που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους, ικανοποιούν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα οι οποίες αφορούν τις δραστηριότητές τους και επαληθεύουν την ικανοποίηση αυτών των απαιτήσεων.

54 Όσον αφορά, στη συνέχεια, την οδηγία 85/374, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η οδηγία δεν ασκεί καμία επιρροή σε καταστάσεις παρόμοιες με την κατάσταση την οποία αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης.

55 Συγκεκριμένα, η ευθύνη του διανομέα λόγω παραβάσεων της ρύθμισης για την επισήμανση των τροφίμων, για τις οποίες ο διανομέας αυτός ενδέχεται να κληθεί π.χ. να καταβάλει διοικητικό πρόστιμο, δεν έχει σχέση με το ειδικό πεδίο εφαρμογής του συστήματος αντικειμενικής ευθύνης που καθιερώνει η οδηγία 85/374.

56 Επομένως, οι αρχές που καθιερώνει ενδεχομένως η οδηγία 85/374 ως προς την ευθύνη δεν μπορούν να εφαρμοστούν κατ' αναλογία στις υποχρεώσεις που επιβάλλει η οδηγία 2000/13 ως προς την επισήμανση.

57 Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 85/347 προβλέπει ευθύνη του προμηθευτή, περιορισμένη έστω, μόνο στην περίπτωση που είναι αδύνατο να προσδιοριστεί η ταυτότητα του παραγωγού (απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-402/03, Skov και Bilka, Συλλογή 2006, σ. I-199, σκέψη 34).

58 Τέλος, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 10 ΕΚ, τα κράτη μέλη, μολονότι διατηρούν το δικαίωμα επιλογής των κυρώσεων, οφείλουν ιδίως να μεριμνούν ώστε να επιβάλλονται για τις παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου κυρώσεις υπό ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις οι οποίες να είναι ανάλογες εκείνων που ισχύουν για τις ανάλογης φύσης και σημασίας παραβιάσεις της εθνικής νομοθεσίας και οι οποίες να προσδίδουν οπωσδήποτε στην κύρωση αποτελεσματικό, ανάλογο και αποτρεπτικό χαρακτήρα

(βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 5ης Μαΐου 2005, C-387/02, C-391/02 και C-403/02, Berlusconi κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-3565, σκέψη 65 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

59 Με δεδομένα αυτά τα όρια που θέτει το κοινοτικό δίκαιο, στο εθνικό δίκαιο εναπόκειται καταρχήν να καθιερώνει τους κανόνες βάσει των οποίων ο διανομέας του προϊόντος μπορεί να θεωρείται ότι έχει ευθύνη για τις παραβάσεις της υποχρέωσης που επιβάλλουν ως προς την επισήμανση τα άρθρα 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13 και, ειδικότερα, να ρυθμίζει την κατανομή της ευθύνης μεταξύ των διαφόρων επιχειρηματιών που εμπλέκονται στη διαδικασία της εμπορίας του οικείου τροφίμου.

60 Κατόπιν όλων των παραπάνω σκέψεων, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13 έχουν την έννοια ότι δεν αντιβαίνει στα άρθρα αυτά η ρύθμιση κράτους μέλους η οποία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, προβλέπει ότι ο εγκατεστημένος σε αυτό το κράτος μέλος επιχειρηματίας που διανέμει ένα προσυσκευασμένο, κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας, οινοπνευματώδες ποτό που έχει παραχθεί από επιχειρηματία εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος μπορεί να έχει ευθύνη για την παράβαση της εν λόγω ρύθμισης, την οποία έχει διαπιστώσει μια δημόσια αρχή και που συνίσταται στο γεγονός ότι ο παραγωγός έχει αναγράψει στην ετικέτα του εν λόγω προϊόντος ανακριβή αλκοολικό τίτλο κατ' όγκο, με συνέπεια να επιβάλλεται στον πρώτο αναφερθέντα επιχειρηματία διοικητικό πρόστιμο, μολονότι ο εν λόγω επιχειρηματίας, ο οποίος απλώς και μόνο διανέμει το προϊόν, περιορίζεται στο να εμπορεύεται το προϊόν αυτό όπως του παραδίδεται από τον παραγωγό του.

Επί των δικαστικών εξόδων

61 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ'

αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Τα άρθρα 2, 3 και 12 της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων, έχουν την έννοια ότι δεν αντιβαίνει στα άρθρα αυτά η ρύθμιση κράτους μέλους η οποία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, προβλέπει ότι ο εγκατεστημένος σε αυτό το κράτος μέλος επιχειρηματίας που διανέμει ένα προσυσκευασμένο, κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας, οινοπνευματώδες ποτό που έχει παραχθεί από επιχειρηματία εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος μπορεί να έχει ευθύνη για την παράβαση της εν λόγω ρύθμισης, την οποία έχει διαπιστώσει μια δημόσια αρχή και που συνίσταται στο γεγονός ότι ο παραγωγός έχει αναγράψει στην ετικέτα του εν λόγω προϊόντος ανακριβή αλκοολικό τίτλο κατ' όγκο, με συνέπεια να επιβάλλεται στον πρώτο αναφερθέντα επιχειρηματία διοικητικό πρόστιμο, μολονότι ο εν λόγω επιχειρηματίας, ο οποίος απλώς και μόνο διανέμει το προϊόν, περιορίζεται στο να εμπορεύεται το προϊόν αυτό όπως του παραδίδεται από τον παραγωγό του.

(υπογραφές)